מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' סנהדרין עו: ד"ה סמוך לפרקן וכו'], ב) [תוספתא פ"ט], ג) [לקמן קא: בכורות מ: חולין קנג:], ד) שבועות מח., ה) [לקמן צג. ב"ק לג. ערכין ז:], ו) [ב"ב קטו:], ז) [שבת ל: וש"נ], ח) [נ"ל דכשגדל או נתגייר], ט) מכאן עד סוף העתק מתוס' רבינו שמשון,

עין משפט נר מצוה

עח א ב ג מיי' פי"א מהל' אישות הלכה ז טוש"ע אה"ע סי' סו סעיף יא:

א ד מיי' פי"ט שם הל' ח סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיא סעיף יא:

ב ה מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ח:

* * *

אם גט קודם לכתובה גובה שתי כתובות כתובה קודמת לגט אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה החזירה: **מתני'** [א][א]קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה [ב]גר שנתגיירה אשתו עמו כתובתה קיימת שעל מנת כן קיימה: **גמ'** אמר רב הונא לא שנו [ג]אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה ורב יהודה אמר אפי' תוספת יש לה מיתיבי [ב]חידשו נוטלת מה שחידשו חידשו אין לא חידשו לא אימא אף מה שחידשו והא לא תני הכי חידשו נוטלת מה שחידשו לא חידשו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה תיובתא דרב יהודה רב יהודה [ג]מתניתין אטעיתיה הוא סבר כתובתה קיימת אכולה מילתא קאי ולא היא אעיקר כתובה קאי:

הדרן עלך הכותב לאשתו

מי שהיה [ד]נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שניה [ד]נשא את הראשונה ומתה נשא שניה ומת הוא שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה: **גמ'** מדקתני הראשונה קודמת לשניה ולא קתני הראשונה יש לה והשניה אין לה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה שמע מינה [ה]בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה לעולם אימא לך מה שגבה לא גבה ומאי קודמת לגמרי קתני כדתנן [ו]בן קודם לבת איכא דאמרי מדלא קתני אם קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה מפקינן מינה שמע מינה בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה לעולם אימא לך מה שגבה גבה [ז]אידי דתנא שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה תנא

* * *

אם גט קודם לכתובה. הרי כתב לה כתובה שנית כשהחזירה: **מתני'** **כתובתה קיימת.** שכתב לה כשהוא קטן ולגבי גר כתובה שכתב לה בהיותו עובד כוכבים: **גמ'** **אלא מנה מאתים.** שכן תנאי ב"ד דאילו בשטר לא גביא דהספקא בעלמא הוא: **חידשו.** קטן משהגדיל וגר משנתגייר אם הוסיפו כלום על כתובה ראשונה: **מה שחידשו.** וקא סלקא דעתין מה שחידשו על מנה מאתים: **אף מה שחידשו.** על תוספת ראשונה: **אכולה מילתא.** על כל הכתוב בשטר כתובה:

הדרן עלך הכותב

מי שהיה נשוי. יורשי הראשונה. אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות: **נשא ראשונה ומתה.** בחייו נשא שניה ומת הוא ויורשי הראשונה באין ותובעין כתובת בנין דכרין כמו ששנינו (לעיל דף נב:) בנין דכרין דיהוויין ליכי מינאי כו' או רוצים לחלוק ירושת אביהם: **שניה ויורשיה קודמין.** שהיא בעלת חוב אבל הראשונים באין לירש את אביהן דהא אינון ירתון תנן לפיכך פורעין את החוב תחילה והשאר ירושה: **גמ'** **מדקתני לישנא דקודמת ולא קתני כו'.** ועל כרחך כשאין שם אלא כדי כתובה אחת קאמר דאי לא מאי נפקא מינה דקודמת: **ש"מ.** קודמת לכתחילה אבל אם קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה: **לגמרי.** שאין לשניה כלום: **כדתנן בן קודם לבת.** ועל כרחך קודם לגמרי הוא: **איידי.** דבעי למיתני סיפא שניה ויורשיה לישנא דקודמין ולא שייך למיתני בה אם קדמו ותפסו אין מוציאין מידם דהא ודאי מוציאין אם תפסו והחזיקו בקרקע דהא נכסי אישתעבוד לשטר דבעל חוב:

תנא

* * *

לא שנו אלא מנה ומאתים כו'. ול"ת א"כ מאי קמ"ל מתני' שעל מנת כן קיימה אפי' לא כתב לה מעולם יש לה כתובה וליכא למימר לאשמועינן דטרפא ממשעבדי אע"ג דלית ליה קלא להאי שטרא והא על כרחך לא גביא ממשעבדי דמוקדם הוא ואמאי לטרוף לקוחות מה שמכר קודם שנתגיירה ואפוטרופוס קודם שהגדיל וי"ל לאשמועינן היכא דנסבה בתולה אע"ג [ח]דכשגדלה או נתגיירה כבר היא בעולה אפי' הכי יש לה כתובה מאתים שעל מנת כן קיימה שיהא עכשיו כתחלת נישואיה:

הדרן עלך הכותב

[ט]**מי שהיה.** מדקתני הראשונה קודמת מכלל דאי קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה. אע"ג דבסיפא קתני קודמין ליורשי ראשונה והתם אפי' קדמו יורשי ראשו' ותפסו מפקינן מינייהו כדמשמע בסמוך דפשיטא ליה להש"ס דמוציאין מידה הוה ניחא דאיכא למימר דאיידי דתני רישא קודמין תנא נמי בסיפא קודמין: **שמע מינה בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה.** תימה מה סברא היא זו דלא יהא בעל חוב אלא כלוקח דמלוקח גופיה קטריף בעל חוב ראשון ותירץ רשב"ם דבעל חוב מאוחר עדיף מלוקח שלא תנעול דלת בפני לווין וכן לכתובת אשה משום חינא וכי תימא אי מה שגבה גבה איכא נעילת דלת מבע"ח הראשון לא היא הואיל ויכול לקדום לא ימנע מלהלוות אבל אי מה שגבה לא גבה איכא נעילת דלת שמפסיד בע"ח מאוחר לגמרי אע"ג דבריש פרק שני דערכין (דף ז:) אמרינן היו בידו ה' סלעים ואמר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי ונתן ד' לשניה ואחת לראשונה יצא ידי שתיהן מאי טעמא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה פי' דכשנתן ד' לשניה היינו כפי אשר תשיג ידו שלא היה יכול ליתן החמישית לערך שניה לפי שהיה משועבד לראשונה וכשנתן אחת לראשונה נמי יצא משום דהיינו נמי כפי אשר תשיג ידו שלא היה לו יותר שכבר נתן לשניה ומה שגבה גבה וה"ה אחת לשניה וארבע לראשונה ומ"מ חזינן התם דאמרי' בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה אע"ג דלא שייך התם נעילת דלת ולקמן פריך לה ר"ת אהא דמסקי' בשילהי פירקין דמה שגבה לא גבה לכו"ע והתם אמרינן מה שגבה גבה ותירץ דגבי הקדש ודאי מה שגבה גבה דאין לחוש הואיל והכל הקדש עוד תירץ דהתם במטלטלין לפיכך מה שגבה גבה אבל במקרקעי מה שגבה לא גבה והא דאמר בשילהי המניח את הכל (ב"ק דף לג: ושם) קדמו בעלי חובות והגביהו בין חב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב לא עשו ולא כלום ופריך בשלמא הזיק עד שלא חב ניזקין קדמו אלא חב עד שלא הזיק בעל חוב קדם ואפי' הזיק עד שלא חב נמי בעל חוב קדים וגבה ש"מ בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה אע"ג דהתם במטלטלי איירי לא קשיא מידי דשור תם שמזיק כמקרקעי דמי כדאמר התם דלית ליה קלא כיון דנגח תורא נגחנא קרו ליה וכענין זה היה רגיל רבינו תם לפרש שמע מינה מה שגבה גבה ממטלטלי דלכל הפחות במטלטלי אית לן לאוקמא ומוקמינן מתניתין כר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה והא דמתמה עלה הש"ס דמסיק נמי שמע מינה מה שגבה לא גבה היינו נמי בכתובה דוקא ובבעל חוב דאדעתא דהני לא נחית לקנות שעבודא אבל במטלטלין דלוקח דאדעתא דהני מטלטלי נחת דינא הוא דאמרינן דאין יכול להוציא מידם והא דבעו לאוקי נמי לקמן פלוגתא דבן ננס ורבנן בבעל חוב מאוחר שקדם וגבה הוי נמי במטלטלי אבל במקרקעי לא לימא שום תנא מה שגבה גבה וליכא למימר השתא דהא דאמר לקמן לכולי עלמא מה שגבה לא גבה ובערכין מסיק מה שגבה גבה הקדש שאני דלא מצי לשנויי משום דבערכין מטלטלין משום דלקמן נמי במטלטלי איירי כדפירשנו ועוד יש לומר דבערכין מלוה על פה הלכך מה שגבה גבה וקסבר מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא וחזר רבינו תם מתירוץ זה דלרבי מאיר גופיה מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה כמו שהוכחתי בשילהי האשה שנפלו (לעיל פא: ד"ה ר"מ) ומפרש ר"ת הך סוגיא במקרקעי וה"ק ש"מ מה שגבה גבה ואתי הך סתמא כבן ננס דמסיק שמואל לקמן דפלוגתייהו בבעל חוב מאוחר שגבה ואע"ג דטריף מן הלקוחות בעל חוב שאני כדפירשנו לעיל כדי שלא תנעול דלת ולי נראה כתירוצו הראשון דבמטלטלי איירי הכא ואתיא כרבי טרפון דאמר לעיל (דף פד.) מי שמת והניח מלוה או פקדון ביד אחרים ר' טרפון אומר ינתן לכושל שבהן מיהו ק"ק לאיכא דאמרי דמסיק שמע מינה מה שגבה לא גבה היכי שמע מינה דלמא מתני' במקרקעי דלכולי עלמא לא גבה: **מדלא** קתני אם קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידה מכלל כו'. תימה לי אדרבה אימא איפכא מדלא קתני קדמה שניה ותפסה מוציאין מידה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידה ואומר רבי דטפי הו"ל למיתני אין מוציאין כדי שלא נטעה לפרש קודמת לגמרי דומיא דסיפא:

הא

* * *

תוספות רי"ד

ספקא וכו'. בהא ליכא למיחש דבמקום שאין כותבין כתובה עסקינן אלא על תנאי ב"ד סומכין ובע"כ פורעה וכותבין לו שובר אבל במקום שכותבין ואומר' אבדה כתובתי לעולם לא גביא עד דקרעה לה ושמואל אמר אף במקום שכותבין כתובה וכגון שהביאה ראיה שאבדתה אבל בלא ראיה אינה גובה שאין כותבין שובר ופי' המורה ש"מ כ"ש ופלוגתא היא בב"ב וקי"ל כמ"ד אין כ"ש לפי שנמצא שומר שוברו מן העכברים וגם ר"י ז"ל כתב הא מתני' אוקמי' שמואל במקום שא"כ והל' כוותיה וכך פסק גם ר"ח ז"ל ואינו נ"ל דהא בגט פשוט פסקינן הל' כ"ש ואמרי' התם ולא היא אפילו אכולה נמי כותבין וכו' עד מתקיף לה אביי ואלא מאי [כ"ש] אבד שוברו של זה יאכל הלה וחדי א"ל רבא אין עבד לוה לאיש מלוה ורב ושמואל הוא דס"ל שאין כ"ש לפי מה דסברי אינהו מוקמינן מתני' דלא תשמע מינה דכ"ש וכיון דלית הלכה כוותייהו אית לן לאוקמי מתני' אפילו במקום שכותבין כתובה והיא טענה אבד שטר כתובה וכ"ש (והרב חולק בין כתובה למלוה דלכתובה אין כ"ש ולמלוה כ"ש) א"ד בין במקום שכותבין כתובה בין במקום שאין כותבין גט גובה עיקר כתובה גובה תוספת. פי' דקסבר רב דוקא מו"מ שהן תנאי ב"ד גובה בלא כתובה ולא מצי למטען פרעתי אבל תוספת דלא הוי תנאי ב"ד אינה גובה בלא כתובה דמצי למטען פרעתי וגובה דקתני מתני' עיקר קאמר ולא תוספת וכי מספקא כתובה בלא גט תוספת גובה ולא עיקר דחיישינן שמא גבאתו ע"פ הגט ואין הבעל צריך שובר דאין לחוש מעתה לכלום ושמואל פליג עליה ואמר דבגט גובה הכל אפי' תוספת דכתובה דמיא לכל מילי ובמקום שיש להם מנהג ידוע לכל הנשים כמה היא התוספת גובה התוספת בלא כתובה וקי"ל הל' כשמואל בדיני הלכך אשה שאבד שטר כתובתה גובה מן היורשים בין כתובה בין תוספת הידוע בעיר ולא חיישינן לפרעון מיהו לא גביא אלא בשבועה כדין כל הבא ליפרע מנכ"י שהרי אף כתובה עצמה אמרי' אין אלמנה נפרעת מנ"י אלא בשבועה והאי דלא חיישי' לפרעון דלא פקעה כתובתה לגמרי אבל מידי שבועה אינה נפטרת: א"ל מר קשישא לרב אשי אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובה וכו'. מכאן מוכיח דהוה קים להו דאלמנה מן האירוסין י"ל כתובה ואע"ג דלא כתב לה ומ"ה בעיא מיני' הא מילתא דפשיטא להו די"ל כתובה אי מהאי מתני' ילפוה אי מהני איכא למימר בדכתב לה ואע"ג דרחיעהו ואמר בדכתב לה אית צד לדחות סברות האמוראים בדחיות הללו שא"ת לא היה פשוט להן שיש כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה למה היה שואלו מנין שי"ל כתובה ומי אמר לו שיש לה כתובה עד שיכתוב לה וראיתי בתשובת רב צמח גאון ז"ל שאמר שאין כתובה לארוסה אלא היכא דכתב לה וכן כתב גם בעל ה"ג אבל ראיתי שרבינו האי ז"ל נשאל על מה דאמרי' בקדושין האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת ל"ק וכו' ואמרי' עלה מאי [illegible]

תוספות רי"ד (המשך)

ובפרק האומר בקידושין: מתני' שני גיטין ושתי כתובות גובה ב' כתובות ב' כתובות וגט א' או כתובה וב' גיטין או כתובה וגט ומיתה אינה גובה אלא כתובה א' שהמגרש את האשה ומחזירה ע"מ כתובה הראשונה הוא מחזירה קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה. פי' ב' גיטין וב' כתובות זמן כתובה א' קודם לזמן גט א' וזמן כתובה ב' קודם לזמן גט ב' שכנסה בשנה א' וכתב לה כתובתה וגירשה בשנה ב' וכתב לה גיטא ובשנה ג' החזירה וכתב לה כתובה ובשנה ד' גירשה וכתב לה גיטא גובה ב' כתובות א' של נשואי א' וא' של נשואי ב' שכיון שכשחזר והחזירה כתב לה כתובה וגובה ע"י כתובה ב' שלא ע"מ כתובה הא' החזירה. ב' כתובות זו אחר זו וגט א' אינה גובה אלא כתובה א' שאין כאן אלא נשואי הא' ומה שכ' לה ב' כתובות לא שתגבה מהן אלא שתגבה באיזה שתרצה או בא' או בב' כדאמרי' לקמן וכן נמי כתובה וב' גיטין זה אחר זה כגון שכנסה בשנה הא' וכתב לה כתובה ובב' גירשה ובג' כנסה ולא כתב לה כתובה וברביעית גירשה אין לה אלא כתובה א' כיון שבשעה שהחזירה לא כתב לה כתובה ע"ד הא' החזירה וכן כתובה וגט ומיתה שקדמה הכתובה לגט אין לה אלא כתובה א' והא פשוט וכדי נסבא. שהמגרש את האשה והחזירה ע"מ כתובה הא' החזירה. זה עונה על כתובה וב' גיטין שאע"פ שיש כאן ב' נישואין כיון שבנשואה הב' לא כתב לה כתובה ע"מ כ"ר החזירה קטן שהשיאו אביו וכתב לו כתובה בעודו קטן והגדיל כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה ול"א כיון שאין נשואי קטן כלום גם מ"ש לה בעודו קטן אינו כלום ועכשיו כשהגדיל והיא תחתיו ה"ל כבונס את הבעולה שאין לה אלא מנה אלא אמרי' כיון שכתב לה מאתים בעודו קטן עכשיו כשהגדיל וקיימה ע"מ אותה הכתובה קיימה ודוקא אם הגדיל אבל אם מת בעודו קטן אין לה כלום שאין נשואי קטן נשואין ואין כתובתו כתובה וכמפותה בעלמא היתה עמו. ודוקא אם כתב קודם בקטנותו אבל אם כנסה בקטנותו ולא כתב לה עכשיו כשהגדיל וקיימה אין לה אלא מנה כבעולה שא"ל כאן ע"ד כתובה הא' קיימה שהרי לא כתב לה: גר שנתגייר אשתו עמו כגון עובד כוכבים שנשא בת ישראל ובגיותו כתב לה כתובה ועכשיו נתגייר וקיימה כתובתה קיימת ואע"פ שכל מה שכתב לה בגיותו אינו כלום שע"מ כן קיימה ואם לא כתב לה כתובה בגיותו עכשיו כשנתגייר ומקיימה א"ל אלא מנה כבעולה ודוקא אם נשא בת ישראל שהיא בת כתובה אמרי' כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה אבל אם נשא עובדת כוכבים בגיותו וכתב לה כתובה ונתגיירו שניהן אין לה כתובה אלא מנה שאין כתובה לעובדת כוכבים וכל מ"ש לה בגיותו הכל הוא בטל: ב' כתובות וגט א' אינה גובה אלא כתובה אחת אלמא אי בעי בהאי גביא א"ב בהאי גביא. פי' לא קתני אין לה [אלא] [illegible]